

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Суми, 23 листопада 2017 року)



Суми
Сумський державний університет
2017

Шелюк Асіят Ашурбеківна,

к.е.н., асистент

Клюшник Тетяна Вікторівна,

студентка,

Сумський державний університет, м. Суми

ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НИМ

У сучасних умовах з проблемою накопичення зовнішньої державної заборгованості стикнулись майже всі країни світу, не стала виключенням і Україна. Сьогодні в середньому на плечі кожного українця лягає частина зовнішнього боргу в розмірі трохи більше 2600 дол. США. З таким результатом Україна займає 47 місце у рейтингу країн за часткою зовнішнього державного боргу, що припадає на душу населення [1].

Відповідно до Бюджетного кодексу України, «державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення». У свою чергу, зовнішній державний борг являє собою заборгованість держави перед іноземними громадянами, юридичними особами, урядами та міжнародними фінансовими організаціями [2].

Дослідження сучасного стану державного боргу України показало, що на кінець серпня 2017 року державний та гарантований державою борг України склав 1 971 153 млн. грн. При цьому, державний зовнішній борг становив 970 266 млн. грн., що на 280 842 млн. грн. більше за розмір державної внутрішньої заборгованості цього періоду.

Проте, при дослідженні заборгованості важливе

значення має не стільки її абсолютна величина, скільки співвідношення з іншими макроекономічними показниками, першочергове значення серед яких має ВВП. Так, станом на 30.08.2017 року державний зовнішній борг України становив 37,5 % ВВП. А співвідношення загального розміру державного боргу України до ВВП перевищувало критично допустимий рівень (60 %), встановлений Маастрихтськими критеріями [4].

Основними зовнішніми кредиторами України у 2017 році стали Міжнародний валютний фонд, МБРР та Європейське співтовариство.

Обсяг простроченої заборгованості України станом на 01.01.2017 року становив 18 217 млн. дол. США, що на 6 175 млн. дол. більше, ніж було зафіксовано у 2016 році [3].

На 2018 рік припадає пік виплат МВФ, а на 2020 рік прийде час розраховуватися з ЄС (326 млрд. дол.) і погасити єврооблігації (1,707 млрд. дол.). Важким для України буде і 2024 рік: на нього припадає термін погашення ще одного кредиту ЄС (800 млн. дол.), МБРР має бути виплачено 772,5 млн. дол., власникам облігацій – 1,3 млрд. дол. [5].

Вітчизняну боргову ситуацію ускладнюють також хронічний дефіцит державного бюджету, девальвація національної грошової одиниці, здійснення бойових дій на сході країни та, пов'язане з цим, постійне збільшення оборонних витрат.

Крім того, аналіз досвіду України в даній сфері дозволяє також виокремити помилки, вже допущені державою у процесі формування боргової залежності. По-перше, хаотичне, безсистемне накопичення державного боргу, яке мало місце в основному у період 1991-1999 років. По-друге, видання державних гарантій під іноземні кредити вітчизняним підприємствам з 1992 року за

відсутності прозорого механізму відбору кредитних проектів та оцінки можливості державного бюджету обслуговувати утворені зобов'язання. По-третє, залучення запозичень головним чином із зовнішніх джерел та їх спрямування значною мірою на покриття дефіциту бюджету та погашення державного боргу.

За таких умов нагального вирішення потребує питання управління державним боргом нашої країни, особливо зовнішньою його частиною. А в умовах відсутності в Україні достатнього досвіду в управлінні боргом та роботи на міжнародному ринку капіталу, важливого значення набуває використання світового досвіду в цій сфері.

Сучасна інституційна система відповідальних за розроблення та реалізацію ефективної боргової стратегії України органів є, на нашу думку, надто розгалуженою, що створює можливість виникнення ситуації так званого перекладення відповідальності з однієї установи на іншу, що в результаті не призводить до вирішення боргової проблеми країни. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне наслідувати приклад таких країн як Великобританія, США і Португалія та зосередити всі напрями боргового менеджменту в компетенції однієї окремої організації.

Одним з напрямків вдосконалення регулювання державних запозичень має стати пошук внутрішніх джерел кредитування, що здійснюється в Японії та США.

Беручи до уваги досвід Великобританії, позитивним для України можна вважати запровадження моделі стратегічного аналізу боргу, яка дозволяла б оцінити співвідношення між витратами та ризиками при різних стратегіях емісії цінних паперів.

Однією з оптимальних стратегій управління заборгованістю для нашої країни є укладення договорів з кредиторами про реструктуризацію боргу. Пріоритетним

напрямок політики у даній сфері, на нашу думку, може також стати використання позик на інвестування з метою розвитку національної економіки, що вдалося Польщі.

Крім того, в рамках управління державним боргом України важливого значення набувають: мінімізація обсягу запозичень для покриття дефіциту бюджету та забезпечення його профіциту в майбутньому; здійснення чіткого контролю та постійного звітування щодо напрямків використання залучених коштів; недопущення надмірної концентрації погашень на певні моменти часу; проведення видачі державних гарантій тільки у виняткових випадках, пов'язаних із реалізацією національних інтересів; стимулювання попиту на державні цінні папери на внутрішньому ринку; мінімізація залучення кредитів міжнародних організацій, що супроводжуються додатковими умовами, які обмежують економічну і політичну незалежність.

Це далеко не повний перелік удосконалень, які потрібно здійснити в Україні, проте вже за умови їх дотримання вітчизняна боргова ситуація значно покращиться.

Список використаних джерел

1. The World Factbook. Country comparison: debt - external [Електронний ресурс] // Central Intelligence Agency. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2079rank.html#ba>.
2. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Валовий зовнішній борг України. Підсумки 2016 року [Електронний ресурс] // Економічний

дискусійний клуб. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://edclub.com.ua/analityka/valovyy-zovnishniy-borg-ukrayiny-pidsumky-2016-roku>.

4. Державний борг [Електронний ресурс] // CASE Україна. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.cost.ua/budget/debt/>.

5. Скільки грошей і кому винна Україна? [Електронний ресурс] // БукІнфо. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://bukinfo.com.ua/print?lid=71800>.